ARREST VAN HET HOF

5 mei 1998 *

In zaak C-391/96 P,

Compagnie Continentale (France) SA, vennootschap naar Frans recht, gevestigd te Levallois-Perret (Frankrijk), vertegenwoordigd door P. Chabrier, advocaat te Parijs, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ten kantore van E. Arendt, advocaat aldaar, Rue Mathias Hardt 8-10,

rekwirante,

betreffende hogere voorziening tegen het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen (Derde kamer) van 24 september 1996, Compagnie Continentale/Commissie (T-494/93, Jurispr. blz. II-1157), en strekkende tot vernietiging van dat arrest,

andere partij bij de procedure:

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door M.-J. Jonczy, juridisch adviseur, en N. Khan, lid van haar juridische dienst, als gemachtigden, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij C. Gómez de la Cruz, lid van haar juridische dienst, Centre Wagner, Kirchberg,

wijst

* Procestaal: Frans.

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: G. C. Rodríguez Iglesias, president, C. Gulmann, H. Ragnemalm, M. Wathelet (rapporteur) en R. Schintgen, kamerpresidenten, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, L. Sevón en K. M. Ioannou, rechters,

advocaat-generaal: A. La Pergola
griffier: D. Louterman-Hubeau, hoofdadministrateur

gezien het rapport ter terechtzitting,

gehoord de opmerkingen van Compagnie Continentale (France) SA en de Commissie ter terechtzitting van 8 oktober 1997,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 16 december 1997,

het navolgende

Arrest

1 Bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van het Hof op 4 december 1996, heeft de vennootschap Compagnie Continentale (France) SA (hierna: „Compagnie Continentale" of „rekwirante") krachtens artikel 49 van 's Hofs Statuut-EG hogere voorziening ingesteld tegen het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 24 september 1996, Compagnie Continentale/Commissie (T-494/93, Jurispr. blz. II-1157; hierna: „bestreden arrest"), waarbij het Gerecht haar beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 1 april 1993, gericht tot de Vnesheconombank, niet-ontvankelijk heeft verklaard.

Toepasselijke wettelijke regeling

2 Op 16 december 1991 heeft de Raad besluit 91/658/EEG betreffende de toekenning van een lening op middellange termijn aan de Sovjet-Unie en haar republieken (PB L 362, blz. 89) vastgesteld.

3 In artikel 1, lid 1, daarvan wordt het volgende bepaald:

„De Gemeenschap verstrekt de USSR en haar republieken een lening op middellange termijn voor een hoofdsom van ten hoogste 1 250 miljoen ECU, die in drie achtereenvolgende tranches zal worden uitbetaald en een looptijd van maximaal drie jaar heeft, om de invoer mogelijk te maken van landbouw- en voedselproducten en medische artikelen (...)"

4 Met het oog daarop wordt in artikel 2 van besluit 91/658

„de Commissie gemachtigd namens de Europese Economische Gemeenschap de nodige middelen op te nemen die in de vorm van een lening ter beschikking van de USSR en haar republieken worden gesteld".

5 Artikel 3 luidt als volgt:

„De in artikel 2 bedoelde lening wordt door de Commissie beheerd."

6 Voorts wordt in artikel 4 bepaald:

„1. De Commissie wordt gemachtigd om met de autoriteiten van de USSR en haar republieken (...) de economische en financiële voorwaarden uit te werken voor de toekenning van de lening, de regels voor de terbeschikkingstelling van de middelen en de voor de aflossing van de lening vereiste garanties.

(...)

3. De producten waarvan de invoer met de leningsmiddelen wordt gefinancierd, worden tegen wereldmarktprijzen geïmporteerd. Voor de aankoop en de levering van deze producten, die aan internationaal erkende kwaliteitsnormen moeten voldoen, moet de vrije concurrentie worden gewaarborgd."

7 Op 9 juli 1992 stelde de Commissie verordening (EEG) nr. 1897/92 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor besluit 91/658/EEG inzake een lening op middellange termijn aan de Sovjet-Unie en haar republieken (PB L 191, blz. 22) vast.

8 Artikel 2 van deze verordening bepaalt:

„De leningen worden gesloten op grond van overeenkomsten tussen de republieken en de Commissie waarin de voorschriften van de artikelen 3 tot en met 7 als voorwaarden voor de uitbetaling van de betrokken bedragen zijn opgenomen."

9 In artikel 4 van verordening nr. 1897/92 wordt gepreciseerd:

„1. Met de leningen kunnen alleen aankopen en leveringen van producten worden gefinancierd die gebeuren in het kader van contracten die door de Commissie zijn goedgekeurd, omdat zij voldoen aan het bepaalde in besluit 91/658/EEG en in de in artikel 2 bedoelde overeenkomsten.

2. De republieken of de door hen aangewezen financiële vertegenwoordigers moeten de contracten voor goedkeuring aan de Commissie voorleggen."

10 De in artikel 4 bedoelde goedkeuring wordt slechts verleend wanneer met name de onderstaande, in artikel 5 geformuleerde voorwaarden zijn vervuld:

„1) Het contract moet worden afgesloten volgens een procedure die vrije concurrentie waarborgt (...)

2) Het contract moet de gunstigste aankoopcondities bieden in vergelijking met de normale prijs op de wereldmarkt."

11 Op 9 december 1992 sloten de Europese Economische Gemeenschap, de Russische Federatie als rechtsopvolger van de USSR, en haar financieel vertegenwoordiger, de Vnesheconombank (hierna: „VEB"), overeenkomstig verordening nr. 1897/92 een „Memorandum of Understanding" (hierna: „Memorandum"), op basis waarvan de Gemeenschap de Russische Federatie de bij besluit 91/658 in het leven geroepen lening zou verstrekken. Zo was bepaald dat de Gemeenschap, als uitlener, aan de VEB, als lener, onder garantie van de Russische Federatie, een lening op middellange termijn zou verstrekken voor een hoofdsom van 349 miljoen ECU met een maximale looptijd van drie jaar.

12 Punt 6 van het Memorandum vermeldt onder meer:

„Het bedrag van de lening, minus commissies en kosten van de EEG, zal aan de lener worden uitbetaald en zal, overeenkomstig de voorwaarden van de leningsovereenkomst, enkel worden gebruikt ter dekking van onherroepelijke documentaire kredieten die door de lener volgens de internationale standaardmodellen zijn geopend op basis van leveringscontracten, op voorwaarde dat dergelijke contracten en documentaire kredieten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen zijn goedgekeurd als zijnde in overeenstemming met het besluit van de Raad van 16 december 1991 en met dit Memorandum."

13 Punt 7 bevat de voorwaarden voor de goedkeuring van de overeenkomst. Met name wordt gepreciseerd, dat de leveranciers worden geselecteerd door daartoe door de regering van de Russische Federatie aangewezen Russische organisaties.

14 Op 9 december 1992 sloten de Commissie en de VEB de in verordening nr. 1897/92 en het Memorandum voorziene leningsovereenkomst (hierna: „leningsovereenkomst"). In deze overeenkomst was een nauwkeurige omschrijving opgenomen van de wijze waarop de lening zou worden uitbetaald. Er werd een kredietfaciliteit gecreëerd, waarvan gedurende de trekkingsperiode (15 januari 1993-15 juli 1993) gebruik kon worden gemaakt en die tot doel had, de bedragen voor te schieten die voor de betaling van de leveringen waren goedgekeurd.

15 Op 15 januari 1993 sloot de Commissie als lener overeenkomstig artikel 2 van besluit 91/658 namens de Gemeenschap een leningsovereenkomst met een bankconsortium onder leiding van Crédit Lyonnais.

De feiten en het procesverloop voor het Gerecht

16 In het bestreden arrest heeft het Gerecht het volgende vastgesteld:

„8. Verzoekster, een vennootschap gespecialiseerd in de internationale handel in landbouwgrondstoffen, werd tezamen met andere maatschappijen benaderd in het kader van een onderhandse aanbesteding, georganiseerd door de vennootschap Exportkhleb, een staatsonderneming die door de Russische Federatie was belast met de onderhandelingen over de aankoop van graan.

9. Op 27 november 1992 sloot verzoekster met Exportkhleb twee overeenkomsten voor de verkoop van tarwe. Bij de eerste verplichtte zij zich tot levering van 500 000 ton maaltarwe, waarvan nadien 50 000 werd geannuleerd, tegen een prijs van 140,40 USD per ton, cif Free Out — Baltische havens. Bij de tweede overeenkomst verplichtte zij zich tot levering van 20 000 ton harde tarwe tegen een prijs van 145 USD per ton, cif Free Out — Zwarte-Zeehavens. Deze tweede overeenkomst werd op 2 december 1992 gewijzigd in verband met de levering van nog eens 15 000 ton harde tarwe tegen een prijs van 148 USD per ton, cif Free Out — Zwarte-Zeehavens. Al deze leveringen moesten vóór 28 februari 1993 worden verscheept.

10. Na ondertekening van de leningsovereenkomst (...) verzocht de VEB de Commissie om goedkeuring van de tussen Exportkhleb en de graanexporterende vennootschappen gesloten overeenkomsten, waaronder die met verzoekster.

11. Nadat de Commissie van verzoekster enkele noodzakelijke aanvullende inlichtingen had verkregen, onder meer over de wisselkoers ECU/USD, die in de overeenkomst niet was vastgelegd, gaf zij op 27 januari 1993 uiteindelijk haar goedkeuring in de vorm van een bericht van bevestiging, gericht aan de VEB.

12. Volgens verzoekster werden de kredietbrieven pas operationeel op 16 februari 1993 voor de harde tarwe en op 25 februari 1993 voor de maaltarwe, dat wil zeggen enkele dagen vóór 28 februari 1993, het einde van de in de contracten opgenomen aflaadtermijn.

13. De overeenkomsten werden echter slechts gedeeltelijk uitgevoerd. Weliswaar was een belangrijk deel van het goed geleverd of onderweg, maar volgens verzoekster werd duidelijk, dat de totale hoeveelheid niet kon worden geleverd vóór 28 februari 1993.

14. Op 19 februari 1993 riep Exportkhleb alle exporteurs bijeen voor een vergadering te Brussel op 22 en 23 februari 1993. Tijdens deze vergadering verzocht Exportkhleb de exporteurs om nieuwe offertes uit te brengen voor de levering van wat zij noemde het ‚te verwachten restant', dat wil zeggen de hoeveelheden waarvan redelijkerwijs kon worden verwacht, dat zij niet vóór 28 februari 1993 zouden worden geleverd. Volgens verzoekster was de koers van tarwe tussen november 1992, de maand waarin de verkoopovereenkomsten waren gesloten, en februari 1993, de maand waarin deze nieuwe onderhandelingen werden gevoerd, aanzienlijk gestegen.

15. Na afloop van de onderhandelingen, tijdens welke de vennootschappen hun offertes moesten aanpassen aan de laagste offerte, dat wil zeggen 155 USD per ton, werd tussen de importeur en zijn wederpartijen overeenstemming bereikt over de verdeling van de nieuwe hoeveelheden die elke vennootschap zou leveren. Compagnie Continentale kreeg een contract voor 300 000 ton maaltarwe, waarvan 120 000 ton tegen de oorspronkelijk overeengekomen prijs en 180 000 ton tegen 155 USD, alsook 20 000 ton harde tarwe of maaltarwe tegen 155 USD. Volgens dezelfde informele overeenkomst liep de termijn voor verscheping af op 30 april 1993.

16. Volgens verzoekster werd wegens de nijpende voedselsituatie in Rusland en ter vermijding van de omslachtige procedure van goedkeuring en verkrijging van de kredieten, op verzoek van Exportkhleb, besloten deze wijzigingen vast te leggen in eenvoudige addenda bij de oorspronkelijke overeenkomsten die volgens verzoekster gemakshalve werden gedateerd op 23 februari 1993, de datum van de vergadering te Brussel. Bij de formulering van de addenda werd overeengekomen, de hoeveelheid te leveren tarwe te verminderen, volgens verzoekster om te voorkomen dat de nieuwe totaalprijs hoger zou komen te liggen dan de oorspronkelijk overeengekomen totaalprijs.

17. Op 9 maart 1993 deelde Exportkhleb de Commissie in de eerste plaats mee, dat de met vijf van haar leveranciers gesloten overeenkomsten waren gewijzigd, en in de tweede plaats, dat de verdere leveringen thans zouden geschieden tegen een prijs van 155 USD per ton, om te rekenen in ECU tegen een koers van 1,17418 (zijnde 132 ECU per ton).

18. Op 12 maart 1993 antwoordde de heer Legras, directeur-generaal Landbouw (DG VI), aan Exportkhleb, dat hij haar aandacht erop vestigde dat, aangezien de maximumwaarde van deze contracten reeds was vastgesteld bij het bericht van bevestiging van de Commissie en het totaalbedrag van de voor de tarwe beschikbare kredieten reeds bij contract was vastgelegd, de Commissie een dergelijk verzoek enkel kon accepteren, indien de totale waarde van de contracten dezelfde bleef, hetgeen kon worden bereikt door een overeenkomstige verlaging van de hoeveelheden die nog moesten worden geleverd. Hij voegde hieraan toe, dat de Commissie het verzoek om goedkeuring van de wijzigingen slechts in overweging kon nemen, indien door de VEB formeel daarom werd verzocht.

19. Volgens verzoekster is deze informatie aldus uitgelegd, dat de Commissie in beginsel instemde met de wijzigingen, onder voorbehoud van onderzoek voor officiële goedkeuring, zodra het dossier door de VEB zou zijn overgelegd. Om die reden heeft verzoekster het laden van graan met bestemming Rusland hervat.

20. Volgens verzoekster heeft de VEB de stukken met de nieuwe offertes en de contractwijzigingen formeel aan de Commissie voorgelegd op 22 maart 1993. Op 1 april 1993 weigerde de Commissie, bij aan de VEB gerichte brief van het met landbouwvraagstukken belaste Commissielid, de wijzigingen van de oorspronkelijke contracten goed te keuren.

21. De inhoud van de brief van 1 april 1993 kan worden samengevat als volgt. Het Commissielid, R. Steichen, liet weten, dat de Commissie, na onderzoek van de wijzigingen van de tussen Exportkhleb en bepaalde leveranciers gesloten contracten, de wijzigingen betreffende de verschuiving van de leverings- en de betalingstermijnen kon aanvaarden. Hij stelde evenwel, dat ‚de omvang van de prijsverhogingen

van dien aard is, dat de Commissie deze niet kan aanmerken als een noodzakelijke aanpassing, doch als een wezenlijke wijziging van de oorspronkelijk onderhandelde contracten beschouwt'. Hij vervolgde: ‚Het huidige prijsniveau op de wereldmarkt (eind maart 1993) verschilt in feite niet veel van het prijsniveau op de datum waarop de oorspronkelijke prijzen werden overeengekomen (eind november 1992).' Het Commissielid herinnerde eraan, dat de eis om een vrije mededinging tussen potentiële leveranciers alsmede de gunstigste aankoopcondities te waarborgen, één van de belangrijkste factoren voor de goedkeuring van de Commissie was. Na te hebben vastgesteld, dat de wijzigingen in casu rechtstreeks waren overeengekomen met de betrokken ondernemingen, zonder mededinging van andere leveranciers, concludeerde hij: ‚De Commissie kan dergelijke ingrijpende veranderingen niet goedkeuren als een loutere wijziging van bestaande contracten.' Het Commissielid verklaarde zich bereid, de wijzigingen betreffende de verschuiving van de leveringen en betalingen goed te keuren, op voorwaarde dat de normale procedure in acht zou worden genomen. Daarentegen gaf hij te kennen: ‚Indien het noodzakelijk mocht worden geacht om de prijzen of de hoeveelheden te wijzigen, moet worden onderhandeld over nieuwe contracten die overeenkomstig de gebruikelijke volledige procedure (met inbegrip van de indiening van ten minste drie offertes) ter goedkeuring aan de Commissie moeten worden voorgelegd.'

22. Op 5 april 1993 ontving verzoekster een telexbericht van Exportkhleb waarin deze haar van de weigering van de Commissie in kennis stelde en uittreksels aanhaalde uit de brief van 1 april 1993, die aan de heer Legras werd toegeschreven. Op 20 april ontving zij van Exportkhleb de volledige tekst van de betrokken brief.

(...)

23. Onder deze omstandigheden heeft verzoekster bij op 22 juni 1993 ter griffie van het Hof neergelegd verzoekschrift het onderhavige beroep ingesteld (...)

24. Bij beschikking van 27 september 1993 heeft het Hof de zaak krachtens besluit 93/350/Euratom, EGKS, EEG van de Raad van 8 juni 1993 tot wijziging van besluit 88/591/EGKS, EEG, Euratom tot instelling van een Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen (PB L 144, blz. 21), naar het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen verwezen.

25. (...) Bij op 7 december 1993 ter griffie neergelegde akte heeft de Commissie een exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen."

17 Blijkens het bestreden arrest heeft rekwirante het Gerecht verzocht:

„— de beschikking van 1 april 1993, waarbij de Commissie heeft geweigerd de op 23 februari 1993 gesloten overeenkomsten en de daarop betrekking hebbende wijzigingen van de kredietbrieven goed te keuren, nietig te verklaren;

— de vennootschap te herstellen in haar rechten jegens de bank Crédit Lyonnais om het saldo van het verschil tussen de oorspronkelijk overeengekomen prijs en de nadien overeengekomen prijzen betaald te krijgen over de na 28 februari 1993 geleverde partijen graan, bij gebreke waarvan de vennootschap zich uitdrukkelijk alle rechten voorbehoudt om zo nodig beroep wegens niet-contractuele aansprakelijkheid in te stellen, teneinde vergoeding van de door haar geleden schade te bekomen;

— de Commissie te verwijzen in de kosten van het geding" (punt 28 van het bestreden arrest).

18 De Commissie heeft een exceptie van niet-ontvankelijkheid opgeworpen, waarbij zij het Gerecht heeft verzocht

„— het beroep niet-ontvankelijk te verklaren, op grond dat het na het verstrijken van de beroepstermijn is ingesteld;

— het beroep tot nietigverklaring niet-ontvankelijk te verklaren, op grond dat verzoekster door de beschikking niet rechtstreeks wordt geraakt;

— de incidentele vordering niet-ontvankelijk te verklaren;

— verzoekster te verwijzen in de kosten van het geding" (punt 29 van het bestreden arrest).

Het bestreden arrest

19 Het Gerecht heeft het beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 1 april 1993 (hierna: „litigieuze beschikking") niet-ontvankelijk verklaard op de volgende gronden:

„47. Volgens artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag kan iedere natuurlijke of rechtspersoon beroep instellen tegen beschikkingen die, hoewel genomen in de vorm van een beschikking gericht tot een andere persoon, hem rechtstreeks en individueel raken.

48. Derhalve moet worden nagegaan, of verzoekster door de brief van 1 april 1993 van de Commissie aan de VEB rechtstreeks en individueel wordt geraakt.

49. Om te beginnen stelt het Gerecht vast, dat de Commissie niet heeft betwist, dat verzoekster individueel wordt geraakt. Gelet op de omstandigheden van het onderhavige geval meent het Gerecht, dat enkel behoeft te worden onderzocht, of verzoekster door de in geding zijnde beschikking rechtstreeks wordt geraakt.

50. In dit verband dient te worden vastgesteld, dat door de communautaire regelgeving en de tussen de Gemeenschap en de Russische Federatie gesloten overeenkomsten een verdeling van bevoegdheden tot stand is gebracht tussen de Commissie en de vertegenwoordiger die door de Russische Federatie is gemachtigd om tarwe aan te kopen. Het is immers de taak van deze vertegenwoordiger, in casu

Exportkhleb, om via een aanbesteding de contractpartner te kiezen, te onderhandelen over de contractvoorwaarden en de overeenkomst te sluiten. Aan de Commissie is enkel de rol toebedeeld, na te gaan of aan de voorwaarden voor de financiering door de Gemeenschap is voldaan en, in voorkomend geval, voor de betaling van de lening vast te stellen dat deze overeenkomsten voldoen aan het bepaalde in besluit 91/658 en de met de Russische Federatie gesloten overeenkomsten. De Commissie dient het commerciële contract derhalve niet te toetsen aan andere criteria dan de zojuist genoemde.

51. Dit betekent, dat er uitsluitend een rechtsverhouding bestaat tussen de onderneming waaraan een contract wordt gegund, en haar wederpartij, Exportkhleb, die door de Russische Federatie is gemachtigd tot het sluiten van contracten voor de aankoop van tarwe. De Commissie onderhoudt slechts rechtsbetrekkingen met de lener, te weten de financieel vertegenwoordiger van de Russische Federatie, de VEB, die haar de commerciële contracten ter goedkeuring voorlegt en tot wie de beschikking van de Commissie ter zake is gericht.

52. Derhalve moet worden beklemtoond, dat de tussenkomst van de Commissie geen invloed heeft op de rechtsgeldigheid van het tussen verzoekster en Exportkhleb gesloten commerciële contract en geen wijziging brengt in de contractvoorwaarden, met name betreffende de tussen partijen overeengekomen prijzen. Los van het besluit van de Commissie om de contracten niet als conform de toepasselijke bepalingen te erkennen, blijft de op 23 februari 1993 door de partijen in hun contract van 28 november 1992 aangebrachte wijziging derhalve geldig in de tussen hen overeengekomen bewoordingen.

53. Het feit dat de Commissie met verzoekster of Exportkhleb contact heeft gehad doet niet af aan deze beoordeling van de rechten en verplichtingen die voor elk van de betrokken partijen voortvloeien uit de toepasselijke wettelijke regelingen en overeenkomsten. Ten aanzien van de ontvankelijkheid van het beroep tot nietigverklaring merkt het Gerecht bovendien op, dat uit de briefwisseling waarop verzoekster zich beroept, niet blijkt dat de Commissie buiten haar rol is getreden. Zo hadden de gestelde contacten tussen de Commissie en verzoekster in januari 1993 uitsluitend tot doel, te bewerkstelligen dat de partijen in hun contract een onontbeerlijke voorwaarde voor de conformverklaring zouden opnemen, maar werd het aan de partijen overgelaten om hun contract te wijzigen indien zij voor de voor-

ziene financiering in aanmerking wilden komen. Voorts is de omstandigheid dat de Commissie verzoekster een kopie van het aan de VEB gerichte bericht van bevestiging heeft gezonden, niet van invloed op de juridische strekking van dit bericht.

54. Voorts kan de VEB weliswaar, wanneer zij van de Commissie een beschikking ontvangt waarin wordt vastgesteld dat het contract niet in overeenstemming is met de toepasselijke bepalingen, geen documentair krediet openen waarvoor een communautaire garantie geldt, maar dit neemt niet weg dat, zoals hiervoor is vastgesteld, noch de geldigheid van het tussen verzoekster en Exportkhleb gesloten contract, noch de voorwaarden daarvan door de beschikking worden aangetast. Dienaangaande moet worden beklemtoond, dat de beschikking van de Commissie niet in de plaats treedt van een beslissing van de Russische autoriteiten, aangezien de Commissie alleen bevoegd is, de conformiteit van de contracten te onderzoeken met het oog op de financiering door de Gemeenschap.

55. Ten slotte moet worden opgemerkt, dat verzoekster niet kan staven dat zij rechtstreeks door de in geding zijnde beschikking wordt geraakt, met een beroep op het feit dat in de commerciële contracten een opschortende voorwaarde voorkomt, volgens welke de uitvoering van het contract en de betaling van de prijs afhankelijk zijn van de erkenning van de Commissie dat aan de voorwaarden voor uitbetaling van de communautaire lening is voldaan. Een dergelijke voorwaarde is immers een verband dat de partijen bij een overeenkomst wensen te leggen tussen de overeenkomst die zij sluiten en een toekomstige onzekere gebeurtenis, die enkel indien zij intreedt hun overeenkomst bindende werking zal verlenen. Het Gerecht is van oordeel, dat de ontvankelijkheid van een beroep krachtens artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag niet afhankelijk kan worden gemaakt van de wil van partijen. Dientengevolge moet verzoeksters argument worden afgewezen.

56. Ten slotte is het Gerecht van oordeel dat het door verzoekster ingeroepen gewettigd vertrouwen, waar zij mocht verwachten dat de wijziging van de contracten door de Commissie geldig zou worden verklaard, de zaak ten gronde betreft en dus geen wijziging brengt in de beoordeling van de ontvankelijkheid van het beroep.

57. Gezien het voorgaande, acht het Gerecht verzoekster niet rechtstreeks geraakt in de zin van artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag door de tot de VEB gerichte beschikking van de Commissie van 1 april 1993. Mitsdien moet het tegen deze beschikking ingestelde beroep tot nietigverklaring niet-ontvankelijk worden verklaard."

20 Met betrekking tot de vordering tot herstel van verzoekster in haar rechten jegens een derde herinnert het Gerecht eraan, dat de gemeenschapsrechter zich in het kader van een beroep tot nietigverklaring op grond van artikel 173 van het Verdrag beperkt tot het toezicht op de wettigheid van de bestreden handeling, en dat deze vordering derhalve niet-ontvankelijk moest worden verklaard (punt 59 van het bestreden arrest).

21 Ten slotte oordeelde het Gerecht, dat het middel inzake de te late instelling van het beroep niet behoefde te worden onderzocht (punt 60 van het bestreden arrest).

22 Gelet op het voorafgaande heeft het Gerecht het beroep niet-ontvankelijk verklaard en verzoekster verwezen in de kosten.

De hogere voorziening

23 Tot staving van haar hogere voorziening voert Compagnie Continentale twee middelen aan, te weten schending van artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag, en innerlijke tegenstrijdigheid van de motivering van het bestreden arrest.

Het eerste middel

24 Het eerste middel bestaat uit twee onderdelen.

25 Rekwirante verwijt het Gerecht enerzijds, te hebben geoordeeld dat zij niet rechtstreeks werd geraakt op grond dat „er uitsluitend een rechtsverhouding bestaat tussen de onderneming waaraan een contract wordt gegund, en haar wederpartij, Exportkhleb" en dat „de Commissie slechts rechtsbetrekkingen [onderhoudt] met de lener, te weten de financieel vertegenwoordiger van de Russische Federatie, de VEB" (punt 51 van het bestreden arrest).

26 Volgens de rechtspraak zou het bestaan van een individuele en rechtstreekse band evenwel niet worden aangetast door het feit dat de contacten via een staat (of zijn vertegenwoordigers) verlopen (arresten van 1 juli 1965, Toepfer/Commissie, 106/63 en 107/63, Jurispr. blz. 525, en 13 mei 1971, International Fruit Company/Commissie, 41/70-44/70, Jurispr. blz. 411) en evenmin door het feit dat er geen rechtsbetrekkingen bestaan tussen een verzoeker en de gemeenschapsinstelling waarvan de beschikking wordt aangevochten (arresten van 28 januari 1986, Cofaz e.a./Commissie, 169/84, Jurispr. blz. 391; 28 oktober 1993, Zunis Holding e.a./Commissie, T-83/92, Jurispr. blz. II-1169; 24 maart 1994, Air France/Commissie, T-3/93, Jurispr. blz. II-121, en 19 mei 1994, Air France/Commissie, T-2/93, Jurispr. blz. II-323).

27 In casu zou de situatie in alle opzichten vergelijkbaar zijn met die welke aan de orde was in het arrest International Fruit Company/Commissie, reeds aangehaald, waarin het Hof overwoog, dat wanneer aan „de nationale autoriteiten geen enkele beoordelingsbevoegdheid toekomt" en „alleen de Commissie bevoegd is tot beoordeling van de economische toestand waardoor de beschikking (over de afgifte van invoervergunningen) moet worden gewettigd, deze de belanghebbenden rechtstreeks raakt" en „derhalve ten opzichte van de belanghebbenden de afgifte of niet-afgifte van de invoervergunningen tot deze beschikking moet worden herleid".

28 Anderzijds zou het bestreden arrest in strijd zijn met artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag, voorzover in dat arrest wordt verklaard, dat verzoekster door de litigieuze beschikking niet rechtstreeks wordt geraakt op grond dat deze „geen invloed heeft op de rechtsgeldigheid van het tussen verzoekster en Exportkhleb gesloten commerciële contract en geen wijziging brengt in de contractvoorwaarden, met name betreffende de tussen partijen overeengekomen prijzen" (punt 52).

29 Volgens Compagnie Continentale heeft het Gerecht, door de draagwijdte van de voorwaarde van artikel 173, vierde alinea, ten onrechte te beperken tot de aantasting van verzoeksters rechtspositie, niet onderzocht, zoals hem was verzocht, of de rechtsgevolgen van de litigieuze beschikking verzoekster in haar positie en economische belangen hebben geraakt, en wel ongeacht de eventuele handhaving van haar contractuele betrekkingen.

30 In het arrest Zunis Holding e. a./Commissie, reeds aangehaald, zou het Gerecht echter hebben overwogen, dat om rechtstreeks en individueel te worden geraakt, verzoeker in zijn „rechtspositie of feitelijke situatie" moest zijn beïnvloed (punten 34 en 35).

31 De Commissie betwist de ontvankelijkheid van de hogere voorziening op grond dat de aangevoerde argumenten nagenoeg geheel bestaan uit een herhaling van de argumenten die rekwirante voor het Gerecht naar voren had gebracht. Volgens de Commissie is het evenwel vaste rechtspraak, dat een verzoekschrift in hogere voorziening dat zich beperkt tot het herhalen of letterlijk weergeven van de voor het Gerecht aangevoerde middelen en argumenten, niet voldoet aan de eisen van artikel 51 van 's Hofs Statuut-EG en artikel 112, lid 1, sub c, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof.

32 Wat de zaak ten gronde betreft, merkt de Commissie om te beginnen op, dat de contractsbepalingen waarop rekwirante zich beroept, verre van duidelijk zijn, en bestrijdt zij het argument, dat bij gebreke van goedkeuring door de Commissie de contractuele verplichting tot betaling verviel. Het betrokken contract kon enkel worden uitgelegd door de bevoegde instantie, te weten die welke door de contractspartijen in het contract zelf wordt aangewezen, namelijk de Kamer van koophandel en industrie te Moskou. Bij deze instantie heeft Compagnie Continentale evenwel nooit een klacht ingediend.

33 Ten aanzien van het eerste onderdeel van het eerste middel, en in het bijzonder de verwijzing naar het arrest International Fruit Company e.a./Commissie, merkt de Commissie op, dat in die zaak van haar weigering om vergunningen af te geven voor de invoer van tafelappelen uit derde landen, aan de verzoeksters kennis was gegeven via het Produktschap voor Groenten en Fruit te 's-Gravenhage. In die zin vloeide het rechtsgevolg van de beschikking van de Commissie voor de verzoeksters rechtstreeks voort uit die beschikking, ook al was deze formeel gericht tot de Nederlandse instantie.

34 Anders dan in de zaak International Fruit Company/Commissie, reeds aangehaald, zou het verzoek om voorschotten op basis van de aan de Russische Federatie verstrekte lening in casu door de VEB namens Rusland (en niet namens Compagnie Continentale) aan de Commissie zijn gericht en zou het gestelde effect uitsluitend het gevolg zijn van het samenspel van de litigieuze beschikking en de voorwaarden van het contract, waarbij de Commissie geen partij is.

35 Ten aanzien van het tweede onderdeel van het eerste middel is de Commissie van mening, dat voor de ontvankelijkheid van een beroep tot nietigverklaring van een beschikking van de Commissie noodzakelijk is, dat die beschikking voor de partij die het beroep instelt, gemeenschapsrechtelijke gevolgen heeft, daar deze partij anders niet rechtstreeks door de beschikking wordt geraakt. In dit verband merkt de Commissie op, dat het gevolg waarop rekwirante zich beroept, uitsluitend voortvloeit uit de contractsbepalingen waarop zij zich baseert.

36 Wat de door de Commissie opgeworpen exceptie van niet-ontvankelijkheid betreft, moet worden vastgesteld, dat het verzoekschrift in hogere voorziening duidelijk aangeeft, tegen welke onderdelen van het bestreden arrest bezwaar wordt gemaakt en welke argumenten rechtens de vordering tot nietigverklaring specifiek staven (zie met name beschikking van 26 april 1993, Kupka-Floridi/Economisch en Sociaal Comité, C-244/92 P, Jurispr. blz. I-2041, punt 9). Dat die middelen ook in eerste aanleg zijn voorgedragen, is derhalve geen grond om ze niet-ontvankelijk te verklaren.

37 De exceptie van niet-ontvankelijkheid moet derhalve worden verworpen.

38 Er zij aan herinnerd, dat volgens artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag, iedere natuurlijke of rechtspersoon een beroep tot nietigverklaring kan instellen tegen tot hem gerichte beschikkingen alsmede tegen beschikkingen die, hoewel genomen in de vorm van een beschikking gericht tot een andere persoon, hem rechtstreeks en individueel raken.

39 In casu is de litigieuze beschikking formeel tot de VEB gericht.

40 Het Gerecht heeft zich enkel gebogen over de vraag, of verzoekster door de litigieuze beschikking rechtstreeks werd geraakt, aangezien de Commissie niet had betwist dat verzoekster individueel werd geraakt.

41 Volgens de rechtspraak van het Hof wordt een particulier slechts rechtstreeks geraakt wanneer de bestreden communautaire maatregel rechtstreeks gevolgen heeft voor zijn rechtspositie en aan degenen tot wie zij is gericht en die met de uitvoering ervan zijn belast, geen beoordelingsbevoegdheid laat, omdat de uitvoering zuiver automatisch en alleen op grond van de communautaire regeling gebeurt, zonder dat daarvoor nadere regels moeten worden gesteld (zie in deze zin arrest International Fruit Company/Commissie, reeds aangehaald, punten 23-29; arresten van 6 maart 1979, Simmenthal/Commissie, 92/78, Jurispr. blz. 777, punten 25 en 26; 29 maart 1979, NTN Toyo Bearing Company/Raad, 113/77, Jurispr. blz. 1185, punten 11 en 12; ISO/Raad, 118/77, Jurispr. blz. 1277, punt 26; Nippon Seiko/Raad en Commissie, 119/77, Jurispr. blz. 1303, punt 14; Koyo Seiko/Raad en Commissie, 120/77, Jurispr. blz. 1337, punt 25; Nachi Fujikoshi/Raad, 121/77, Jurispr. blz. 1363, punt 11; 11 juli 1985, Salerno e. a./Commissie en Raad, 87/77, 130/77, 22/83, 9/84 en 10/84, Jurispr. blz. 2523, punt 31; 17 maart 1987, Mannesmann-Röhrenwerke/Raad, 333/85, Jurispr. blz. 1381, punt 14; 14 januari 1988, Arposol/Raad, 55/86, Jurispr. blz. 13, punten 11-13; 26 april 1988, Apesco/Commissie, 207/86, Jurispr. blz. 2151, punt 12, en 26 juni 1990, Sofrimport/Commissie, C-152/88, Jurispr. blz. I-2477, punt 9).

42 Hetzelfde geldt wanneer de mogelijkheid dat degenen tot wie de maatregel is gericht, geen gevolg zullen geven aan de communautaire handeling, louter theoretisch is en het buiten twijfel staat, dat zij vastbesloten zijn daaraan consequenties te

verbinden (zie in deze zin arresten van 23 november 1971, Bock/Commissie, 62/70, Jurispr. blz. 897, punten 6-8; 17 januari 1985, Piraiki-Patraiki/Commissie, 11/82, Jurispr. blz. 207, punten 8-10; en 31 maart 1998, Frankrijk e. a./Commissie, C-68/94 en C-30/95, Jurispr. blz. I-1375, punt 51).

43 Gelet op het voorafgaande moest het Gerecht in casu nagaan, of de litigieuze beschikking op zichzelf gevolgen heeft gehad voor de rechtspositie van Compagnie Continentale, en wel omdat de bevoegde Russische autoriteiten geen beoordelingsmarge hadden ter zake van de mogelijkheid om zonder financiering door de Gemeenschap aan het contract uitvoering te geven overeenkomstig de voorwaarden die tussen partijen in het addendum waren overeengekomen, maar die door de Commissie werden betwist.

44 Dienaangaande heeft het Gerecht enkel vastgesteld, dat de beschikking van de Commissie, die „alleen bevoegd is, de conformiteit van de contracten te onderzoeken met het oog op de financiering door de Gemeenschap", „geen invloed heeft (gehad) op de rechtsgeldigheid van het tussen verzoekster en Exportkhleb gesloten commerciële contract en geen wijziging brengt in de contractvoorwaarden, met name betreffende de tussen partijen overeengekomen prijzen", en dat „de op 23 februari 1993 door de partijen in hun contract van 28 november 1992 aangebrachte wijziging derhalve geldig [bleef] in de tussen hen overeengekomen bewoordingen" (punten 52 en 54). Het Gerecht heeft hieraan toegevoegd, dat de in het contract voorkomende „opschortende voorwaarde (...) volgens welke de uitvoering van het contract en de betaling van de prijs afhankelijk zijn van de erkenning van de Commissie dat aan de voorwaarden voor uitbetaling van de communautaire lening is voldaan", voortvloeide uit de wil van partijen zelf, waarvan de ontvankelijkheid van een beroep krachtens artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag niet afhankelijk kan worden gemaakt (punt 55).

45 Uit verschillende door het Gerecht vastgestelde objectieve, ter zake dienende en onderling samenhangende gegevens blijkt evenwel, dat rekwirante door de litigieuze beschikking rechtstreeks werd geraakt.

46 Uit het bestreden arrest blijkt immers, dat de VEB in haar hoedanigheid van financieel vertegenwoordiger van de Russische Federatie overeenkomstig de raamovereenkomst en de leningsovereenkomst die haar aan de Commissie bindt, heeft meegewerkt aan de totstandkoming van de communautaire financiering van de invoer in de Russische Federatie van landbouw- en voedselproducten en medische artikelen, zoals bedoeld in besluit 91/658.

47 Bovendien was de werking van het in geding zijnde leveringscontract kennelijk afhankelijk gesteld van de opschortende voorwaarde, dat de Commissie zou verklaren dat het contract voldeed aan de voorwaarden voor uitbetaling van de communautaire lening, en kon betaling enkel plaatsvinden nadat de in het contract aangewezen bank een door de Commissie opgestelde regelmatige terugbetalingsverbintenis had ontvangen.

48 Dit vindt steun in de sociaal-economische context waarin de leveringsovereenkomst is gesloten. Volgens de derde en vierde overweging van de considerans van besluit 91/658 werd deze context gekenmerkt door de kritieke economische en financiële toestand waarin de begunstigde republiek zich bevond door de verslechtering van de voedsel- en geneesmiddelenvoorziening aldaar. In die omstandigheden mocht worden aangenomen, dat de leveringsovereenkomst enkel was gesloten wegens de verbintenissen die de Gemeenschap in haar hoedanigheid van uitlener jegens de VEB zou aangaan zodra de commerciële contracten conform de communautaire regeling zouden zijn verklaard.

49 In die omstandigheden was de opneming in de overeenkomst van de weliswaar door partijen gewilde opschortende voorwaarde, gelijk de advocaat-generaal in punt 69 van zijn conclusie beklemtoont, niets anders dan een weerspiegeling van de objectieve economische afhankelijkheid van het leveringscontract van de tussen de Gemeenschap en de betrokken republiek gesloten leningsovereenkomst, aangezien

de graanleveringen alleen konden worden betaald met de financiële middelen die de Gemeenschap de kopers ter beschikking stelde door middel van de opening van onherroepelijke documentaire kredieten.

50 De mogelijkheid voor Exportkhleb om de leveringscontracten na te komen op de door de Commissie betwiste prijscondities en dus af te zien van de communautaire financiering, was louter theoretisch en volstond derhalve, gelet op de door het Gerecht geconstateerde feiten, niet om uit te sluiten dat rekwirante door de litigieuze beschikking rechtstreeks werd geraakt.

51 Derhalve is het duidelijk, dat de litigieuze beschikking, waarbij de Commissie met gebruikmaking van haar eigen bevoegdheden heeft geweigerd het addendum bij de tussen Exportkhleb en Compagnie Continentale gesloten leveringsovereenkomst goed te keuren, Compagnie Continentale elke reële mogelijkheid ontnam om de aangegane transactie uit te voeren of op de overeengekomen voorwaarden betaling van de geleverde goederen te verkrijgen.

52 In die omstandigheden heeft de litigieuze beschikking, hoewel zij tot de VEB als vertegenwoordiger van de Russische Federatie was gericht, de rechtspositie van rekwirante rechtstreeks geraakt.

53 Uit een en ander volgt, dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat, gelet op de vastgestelde feiten, rekwirante door de litigieuze beschikking niet rechtstreeks werd geraakt in de zin van artikel 173, vierde alinea, van het Verdrag.

54 De hogere voorziening is derhalve gegrond voorzover zij betrekking heeft op de niet-ontvankelijkverklaring van het beroep tot nietigverklaring bij het bestreden arrest.

Het tweede middel

55 Gezien het voorafgaande behoeft het tweede middel niet te worden behandeld.

Verwijzing van de zaak naar het Gerecht

56 Artikel 54, eerste alinea, van 's Hofs Statuut-EG bepaalt: „In geval van gegrondheid van de hogere voorziening vernietigt het Hof de beslissing van het Gerecht. Het kan dan zelf de zaak afdoen wanneer deze in staat van wijzen is, dan wel haar voor afdoening verwijzen naar het Gerecht."

57 In casu is het Hof van oordeel, dat het niet in staat is de zaak af te doen en dat deze derhalve voor afdoening naar het Gerecht moet worden verwezen.

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1) **Vernietigt het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 24 september 1996, Compagnie Continentale/Commissie (T-494/93) voorzover daarbij het door de vennootschap Compagnie Continentale (France) SA ingestelde beroep tot nietigverklaring niet-ontvankelijk is verklaard.**

2) **Verwijst de zaak naar het Gerecht van eerste aanleg voor afdoening.**

3) **Houdt de beslissing omtrent de kosten aan.**

Rodríguez Iglesias Gulmann Ragnemalm

Wathelet Schintgen Mancini

Moitinho de Almeida Kapteyn Murray

Edward Puissochet Hirsch

Jann Sevón Ioannou

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 5 mei 1998.

De griffier

R. Grass

De president

G. C. Rodríguez Iglesias